

Sygn. akt VII U 797/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2017r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Stachurska

Protokolant: Paulina Filipkowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 listopada 2017r. w Warszawie

sprawy E. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...)Oddział w W.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

na skutek odwołania E. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

z dnia 5 maja 2017 roku, nr (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

E. M. w dniu 19 czerwca 2017 roku złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 5 maja 2017r., numer (...), stwierdzającej, że jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 kwietnia 2011r. do dnia 30 września 2013r.

Odwołująca wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez stwierdzenie, że w okresie od dnia 1 kwietnia 2011r. do dnia 30 września 2013r. nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, zarzucając jej:

1. sprzeczność istotnych ustaleń organu rentowego z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie poprzez uznanie, że nie była zatrudniona w Wielkiej Brytanii i w konsekwencji nie podlegała ubezpieczeniom społecznym w tym państwie w okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r.;
2. naruszenie art. 10 § 1 k.p.a. poprzez wydanie przez organ rentowy decyzji przed wypowiedzeniem się przez odwołującą odnośnie zebranych dowodów i materiałów oraz odnośnie stanowiska ZUS prezentowanego w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym;
3. naruszenie art. 7 i art. 77 § k.p.a. poprzez uznanie, że odwołująca nie była zatrudniona w Wielkiej Brytanii i nie podlegała ubezpieczeniom społecznym w tym kraju, a w konsekwencji podlegała w tym czasie ubezpieczeniom społecznym w Polsce z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej co nie wynika z zebranego w

sprawie materiału dowodowego i jest skutkiem braku podjęcia przez ZUS działań mających na celu dokładne wyjaśnienie stanu faktycznego sprawy;

4. naruszenie art. 107 § 3 k.p.a. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji faktów, które organ rentowy uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł w tym zakresie oraz przyczyn, z powodu których odmówił wiarygodności i mocy dowodowej przedstawionym przez odwołującą dowodom;

5. brak zastosowania art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 166/1 ze zm.) poprzez uznanie, że pomimo wykonywania przez odwołującą pracy w ramach zatrudnienia w Wielkiej Brytanii podlegała ubezpieczeniom społecznym w Polsce;

6. brak zastosowania art. 13 ust. 1 lit. b tiret (i) i ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 166/1 ze zm.) poprzez uznanie, że pomimo wykonywania pracy na podstawie umowy o pracę zawartej z pracodawcą mającym siedzibę w Wielkiej Brytanii i wykonywania znacznej części pracy na terytorium Wielkiej Brytanii, odwołująca podlegała ubezpieczeniom społecznym w Polsce (odwołanie z dnia 12 czerwca 2017r., k. 2 – 5 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...)Oddział w W. wniósł o oddalenie odwołania. Uzasadniając swe stanowisko wskazał, że z danych zaewidencjonowanych na koncie płatnika wynika, że E. M. dokonała zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 1 stycznia 1999r. do 31 marca 2011r., natomiast w okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r. zaprzestała odprowadzać za siebie składki na ubezpieczenia społeczne. W okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r. zostały złożone wyłącznie dokumenty rozliczeniowe za pracowników. Z wyjaśnień złożonych przez odwołującą wynikało, że w ww. okresie była zatrudniona przez firmę (...)z siedzibą w Wielkiej Brytanii. Jednak z uwagi na fakt, że nie zostały przedstawione dowody na faktyczne wykonywanie pracy na terenie Wielkiej Brytanii, a jedynie zostało to zadeklarowane w umowie z dnia 1 kwietnia 2011r., organ rentowy uznał, że zastosowanie będzie miała ogólna regulacja określona w art. 11 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r., zgodnie z którą osoba wykonująca w państwie członkowskim pracę najemną lub pracę na własny rachunek podlega ustawodawstwu tego państwa. Z tego względu decyzją z dnia 5 maja 2017r. organ rentowy stwierdził, że E. M. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 kwietnia 2011r. do dnia 30 września 2013r.

Odnosząc się do treści odwołania organ rentowy podniósł, że postępowanie wyjaśniające z odwołującą toczy się od 2015r. W licznej korespondencji kierowanej do odwołującej zwracano się o przekazanie dokumentów potwierdzających ubezpieczenie na terenie Wielkiej Brytanii. Odwołująca od kilku lat przesyła do Zakładu te same dokumenty, które nie stanowią wystarczającej podstawy do uznania w zakresie ubezpieczeń ustawodawstwa innego niż polskie.

Dodatkowo organ rentowy wskazał, że w toku postępowania ustalono, że odwołująca jest zatrudniona przez firmę (...) z siedzibą w Wielkiej Brytanii na stanowisku konsultanta do spraw reklamy produktów i usług firmy. Informacje przekazane wraz z wnioskiem o ustalenie ustawodawstwa są jednak niewystarczające z uwagi na brak zakresu czynności, jakie miały być wykonywane na podstawie ww. umowy oraz czasu pracy wykonywanej na terenie Wielkiej Brytanii i Polski. Ponadto brak jest informacji na temat zamieszkiwania na terenie Wielkiej Brytanii oraz dowodów podróży między państwami. Jak wynika ze zgromadzonej dokumentacji zachodzi duże prawdopodobieństwo, że(...) z siedzibą w Wielkiej Brytanii została założona w celu optymalizacji kosztów ZUS. Proces ten polega na zatrudnianiu osób z założoną działalnością gospodarczą w Polsce w firmie, której biuro jest zarejestrowane w Wielkiej Brytanii, ale w rzeczywistości firma ta nie prowadzi żadnej działalności. Zatrudnione osoby zwykle dostają adres w Wielkiej Brytanii i używają go w kontaktach z brytyjskimi organami. Pod tym samym adresem często zarejestrowanych jest kilkanaście osób.

Organ rentowy w konkluzji odpowiedzi na odwołanie wskazał również, że brytyjska instytucja nie zgłosiła zastrzeżeń, wobec tego ustalone dla odwołującej ustawodawstwo polskie stało się ostateczne (odpowiedź na odwołanie z dnia 19 lipca 2017r., k. 6 - 7 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

E. M. dokonała zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 1 stycznia 1999r. do 31 marca 2011r., natomiast w okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r. zaprzestała odprowadzać za siebie składki na ubezpieczenia społeczne. W okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r. zostały złożone wyłącznie dokumenty rozliczeniowe za pracowników (okoliczności bezsporne).

W związku z powyższym Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. pismem z dnia 25 maja 2015r. wezwał E. M. do złożenia poprawnych dokumentów za okres prowadzenia działalności gospodarczej (pismo ZUS z dnia 25 maja 2015r., k. 48 akt ZUS). E. M. w oświadczeniu przekazanym organowi rentowemu w dniu 18 czerwca 2015r. wskazała, że w okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r. była zatrudniona w Anglii i na potwierdzenie tego przedstawiła dokumenty w języku angielskim (oświadczenie E. M. z załącznikami, k. 50 – 53, k. 55 - 59 akt ZUS). Organ rentowy pismem z dnia 22 września 2015r. wezwał odwołującą do złożenia potwierdzenia z systemu brytyjskiego opłacenia składek, przetłumaczonego przez tłumacza przysięgłego, zaś pismem z dnia 4 grudnia 2015r. wezwał, by odwołująca przedstawiła zaświadczenie A1 lub podała identyfikator, jaki został jej nadany przez instytucję ubezpieczeniową w Wielkiej Brytanii (pismo ZUS z dnia 22 września 2015r., k. 54 akt ZUS; pismo ZUS z dnia 4 grudnia 2015r., k. 60 akt ZUS).

W odpowiedzi na pismo ZUS z dnia 4 grudnia 2015r., w dniu 27 stycznia 2016r. E. M. przesłała dokumenty (pismo odwołującej z dnia 27 stycznia 2016r. z załącznikami, k. 2 – 17 akt ZUS). W późniejszym czasie przesyłała je jeszcze kilkakrotnie. W pismach z dnia 15 lipca 2016r., z dnia 25 sierpnia 2016r. oraz z dnia 15 września 2016r., odpowiadając na wezwania ZUS, złożyła ponadto wyjaśnienia dotyczące jej pracy w Wielkiej Brytanii oraz w Polsce (pisma odwołującej: z dnia 15 lipca 2016r. z załącznikami, k. 22 – 30 akt ZUS, z dnia 25 sierpnia 2016r., k. 31 – 32 akt ZUS oraz z dnia 15 września 2016r., k. 33 – 34 akt ZUS, pisma ZUS: z dnia 2 sierpnia 2016r., k. 20 – 21 akt ZUS i k. 22 – 23 a.s. oraz z dnia 7 września 2016r., k. 18 – 19 akt ZUS i k. 24 – 25 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w dniu 6 grudnia 2016r. sporządził pismo, którego adresatem była E. M., w którym wskazał, że w okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r. w zakresie ubezpieczeń społecznych odwołująca podlegała ustawodawstwu polskiemu. Zazaczył przy tym, że to ustalenie ustawodawstwa ma charakter tymczasowy i stanie się ostateczne w ciągu dwóch miesięcy od poinformowania o tym fakcie brytyjskiej instytucji właściwej, jeżeli nie zgłosi ona zastrzeżeń do tak ustalonego ustawodawstwa (pismo ZUS z dnia 6 grudnia 2016r., k. 41 – 42 akt ZUS oraz k. 26 a.s.). Przesyłka zawierająca ww. pismo, skierowana do odwołującej, była dwukrotnie awizowana i wróciła do organu rentowego z adnotacją „zwrot nie podjęto w terminie” (zwrócona przesyłka, k. 27 a.s.).

Ww. pismo informujące o ustaleniu jako właściwego ustawodawstwa polskiego dla odwołującej zostało przesłane również do wiadomości (...) w Wielkiej Brytanii i zostało odebrana w dniu 13 grudnia 2016r. (potwierdzenie odbioru, k. 16 – 17 a.s. oraz k. 18 a.s.). Wskazana brytyjska instytucja nie zajęła żadnego stanowiska.

W dniu 9 marca 2017r. organ rentowy sporządził zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie ustalenia okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r., które skierował do E. M. (zawiadomienie o wszczęciu postępowania z dnia 9 marca 2017r. wraz ze zwrotnym potwierdzeniem odbioru, k. 43 – 46 akt ZUS). Następnie organ rentowy w dniu 24 marca 2017r. sporządził pismo adresowane do E. M., w którym wskazał, że w związku z pismem z dnia 6 grudnia 2016r. w okresie od 1 kwietnia 2011r. do 30 września 2013r. w zakresie ubezpieczeń społecznych podlegała ustawodawstwu polskiemu. Wezwał nadto do złożenia poprawnych dokumentów zgłoszeniowych i rozliczeniowych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej (pismo ZUS z dnia 24 marca 2017r., k. 66 akt ZUS).

Ostatecznie w dniu 5 maja 2017r. została wydana decyzja numer (...) stwierdzająca, że E. M. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 kwietnia 2011r. do dnia 30 września 2013r. (decyzja ZUS z dnia 5 maja 2017r., k. 69 – 71 akt ZUS).

Po wydaniu decyzji, w dniu 19 maja 2017r. do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wpłynęło pismo podpisane przez osobę działającą z upoważnienia E. M., datowane na dzień 17 maja 2017r., do którego dołączone zostały dokumenty (pismo z dnia 17 maja 2017r. z załącznikami, k. 74 – 89 akt ZUS).

E. M. w dniu 19 czerwca 2017r. złożyła odwołanie od wskazanej decyzji (odwołanie z dnia 12 czerwca 2017r., k. 2 – 5 a.s.).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów sporządzonych przez strony procesu bądź przez nie złożonych, które nie budziły zastrzeżeń. Zaakcentowania wymaga jedynie, że część dokumentów znajdujących się aktach ZUS, które przedstawiła E. M. dla potwierdzenia pracy w Wielkiej Brytanii, zostały sporządzone w języku angielskim i nie zostały przetłumaczone, co uniemożliwia odczytanie tego co zawierają. Nie była to jednak okoliczność decydująca przy rozstrzygnięciu w sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie E. M. jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

Z uwagi na przedmiot sporu w rozpatrywanej sprawie, który w istocie sprowadza się do ustalenia, czy E. M. w spornym okresie podlegała w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu polskiemu, konieczne był odwołanie się do przepisów i najistotniejszych zasad rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE nr L 166/1 z 30.04.2004 z późn. zm.). Przede wszystkim zasadą wprost ujętą w art. 11 ust. 1 tego rozporządzenia jest jednoczesne podleganie tylko jednemu ustawodawstwu. Jednocześnie stosownie do pkt 11 preambuły do rozporządzenia uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w jednym państwie członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, iż właściwym dla nich stanie się inne państwo, albo że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo. Inaczej mówiąc stosowanie przepisów rozporządzenia do osoby podejmującej aktywność w dwu lub więcej państwach rodząca obowiązek ubezpieczenia powinno doprowadzić do przesądzenia tego, któremu ze zbiegających się ustawodawstw ubezpieczony podlega i zabezpieczyć go przed niepodleganiem ubezpieczeniom w żadnym z tych państw. Przyjąć należy, iż przepisy wspomnianego wyżej rozporządzenia nr 883/2004 koordynacyjnego jak i rozporządzenia wykonawczego nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonania rozporządzenia nr 883/2004 nie prowadzą do wniosku, iż polski organ rentowy jest uprawniony bezpośrednio do ustalenia w wydanej decyzji polegania ubezpieczeniu społecznemu w innym państwie, choć w przypadku przyjęcia ustawodawstwa tymczasowego (art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego) - być może takie wstępne określenie ustawodawstwa nawet innego państwa należałoby dopuścić, z zastrzeżeniem jego warunkowej skuteczności, która uzależniona byłaby od późniejszej akceptacji wskazanego ustawodawstwa przez uprawniony organ tego państwa (odmiennie K. Ś.: Ustalanie ustawodawstwa tymczasowego na podstawie rozporządzeń 883/2004 oraz 987/2009, Praca i Zabezpieczenie (...)). Generalnie jednak zasadą winną być, że tylko organ danego kraju może stwierdzić arbitralnie i wiążąco jedynie podleganie ustawodawstwu tego państwa, w imieniu którego działa, natomiast podleganie ustawodawstwu innego państwa może ustalić jedynie pośrednio poprzez wydanie decyzji stwierdzającej niepodleganie ustawodawstwu swojego państwa.

W razie wystąpienia wątpliwości co do właściwego ustawodawstwa instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy nie może sama rozstrzygać, lecz musi dostosować się do trybu rozwiązywania sporów co do ustalenia ustawodawstwa właściwego wskazanego w szczególności w art. 6, 15 oraz 16 rozporządzenia nr 987/2009, które nakazują zwrócenie się - w przypadku istnienia wątpliwości bądź rozbieżności - do instytucji innego państwa członkowskiego. Instytucje niezwłocznie dostarczają lub wymieniają między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i

obowiązków osób, do których ma zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Przekazywanie tych danych odbywa się bezpośrednio pomiędzy samymi instytucjami lub za pośrednictwem instytucji łącznikowych. Zastosowanie znajduje również decyzja Nr (...) Komisji Administracyjnej w sprawie ustanowienia procedury dialogu i koncyliacji w zakresie ważności dokumentów, określenia ustawodawstwa właściwego oraz udzielania świadczeń na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 (Dz.U. UE C 106 z 24 kwietnia 2010 r.). Poinformowanie więc przez osobę wykonującą pracę w dwóch lub więcej państwach członkowskich instytucji wyznaczonej przez właściwą władzę państwa członkowskiego, w którym ma miejsce zamieszkania, wymaga - ze względu na zaistnienie czynnika ponadkrajowego w ubezpieczeniu społecznym - zastosowania procedury przestrzegającej właściwości i kompetencji instytucji ubezpieczeń społecznych, przewidzianej w przepisach art. 16 rozporządzenia nr 987/2009. Informacja, o której mowa, jest podstawą do niezwłocznego, lecz tylko wstępnego i tymczasowego ustalenia dla niej ustawodawstwa właściwego, stosownie do zasad kolizyjnych ustalonych w art. 13 rozporządzenia podstawowego. O tymczasowym określeniu prawa, według którego obejmuje się tę osobę ubezpieczeniem społecznym, instytucja miejsca zamieszkania wnioskodawcy informuje wyznaczone instytucje państwa, w którym wykonywana jest praca. Od tej chwili biegnie termin dwóch miesięcy, w czasie których przynajmniej jedna z zainteresowanych instytucji może poinformować instytucję miejsca zamieszkania o niemożności zaakceptowania ustalonego ustawodawstwa lub o swojej odmiennej opinii w tej kwestii. Gdy to nie nastąpi, tymczasowe określenie ustawodawstwa staje się ostateczne.

W rozpatrywanej sprawie E. M. powoływała się na świadczenie pracy na terenie Wielkiej Brytanii, co uzasadniałoby oczywiście w zbiegu z działalnością gospodarczą w Polsce - przyjęcie ustawodawstwa brytyjskiego w oparciu o art. 11 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004. Jednak powadzona przez ZUS współpraca z organem brytyjskim nie dała dla odwołującej wyniku pozytywnego. Instytucja brytyjska, mimo otrzymania w dniu 13 grudnia 2016r. informacji o ustaleniu tymczasowym ustawodawstwa polskiego jako właściwego, w terminie dwóch miesięcy nie zajęła żadnego stanowiska. Nie wskazała, by właściwe było ustawodawstwo brytyjskie, nie wystawiła również odwołującej formularza A1. W związku z tym organ rentowy, a także Sąd, nie miał żadnych podstaw do tego, by przyjąć, że właściwe dla E. M. jest ustawodawstwo brytyjskie, a nie polskie.

W orzecznictwie wydaje się być bezsporne, że o tym czy dana aktywność, w tym przypadku stosunek pracy, powoduje obowiązek ubezpieczenia na terytorium danego państwa władczo rozstrzygnąć może organ tego tylko państwa (wyrok SN z 11 września 2014r., II UK 587/13; wyrok SN z 6 czerwca 2013r., II UK 333/12, uchwała SN z dnia 18 marca 2010r., II UZP 2/10, OSNP 2010 nr 17-18, poz. 216 i wyroki SN z dnia 6 września 2011r., I UK 84/11, niepubl. i z dnia 23 listopada 2012r., II UK 103/12, niepubl.). Organ tego państwa uprawniony jest zatem w oparciu o przepisy tego kraju do materialnoprawnej oceny tego stosunku, w szczególności do oceny tego, czy rodzi on skutki w sferze ubezpieczeń, czy też np. z powodu pozorności, czy nieważności takowych skutków nie rodzi.

Podsumowując, w sytuacji kiedy w rozpatrywanej sprawie uprawniony brytyjski organ nie wypowiedział się w kwestii podlegania odwołującej w spornych okresach ustawodawstwu brytyjskiemu, próbując milcząco ustalone tymczasowo ustawodawstwo polskie - nie jest dopuszczalne przyjęcie ustawodawstwa Wielkiej Brytanii przez organ polski. Trzeba przy tym zauważyć, że ewentualne uwzględnienie odwołania mogłaby polegać jedynie na zmianie decyzji poprzez wykluczenie ustawodawstwa polskiego, a wówczas doszłoby do naruszenia podstawowej zasady rozporządzenia nr 883/2004, a mianowicie odwołująca nie podlegałaby w spornym okresie żadnemu ustawodawstwu, co oczywiście nie jest dopuszczalne. Jeżeli odwołująca podtrzymuje, że jej aktywność zawodowa w Wielkiej Brytanii uzasadniałaby objęcie ubezpieczeniem na terenie tego kraju z tytułu stosunku pracy - to jedyną drogą prawną jest ponowne wszczęcie stosownej procedury przed organem brytyjskim, a pozytywny efekt takiej drogi może uzasadnić ewentualną i stosowną zmianą zaskarżonej decyzji polskiego organu w trybie wznowienia postępowania. Na obecnym etapie podstaw do takiej zmiany brak, dlatego odwołanie jako bezzasadne, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., podlegało oddaleniu.

ZARZĄDZENIE

(...)